

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 din. za tiskarstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posoda. Polt. rač. št. 11.753. Telefon 45-86

Odgovori na napade

Napadi na učiteljstvo, priobčeni v raznih časopisih, so povzročili v naši slovenski javnosti precejšnjo pozornost. Še prav posebno, kar bo povsem razumljivo, se pa zanje zanimala učiteljstvo samo. V zvezi, da so taki napadi nekaj kroničen pojav neurejenosti naših notranjepolitičnih razmer, komentiramo njihovo vsebino z mešanimi občutki, a jo istočasno tudi primerjamo z našimi odgovori. Kolektivna reakcija učiteljstva na te napade se odraža v soglasni obsodbi takega postopka, kar se razvija iz sprejetih sklepov posameznih učiteljskih društev, ki so v zadnjem času zborovala, a individualni pogledi posameznih naših tovarišev in tovarišic, ki se nam javljajo, so sicer soglasni v obsodbi tega res žalostnega pojava v slovenski javnosti, a na drugi strani se v pogledu naših odgovorov delijo v:

1. take, ki odobravajo naš dosedanj postopek,

2. one, ki zahtevajo, naj »Učiteljski tovariš« odgovarja na vse napade z isto brezobzirnostjo kot napadalec in se naj poslužuje istega sloga kot oni, in slednjič na

3. tiste, ki pravijo, naj se na napade sploh ne reagira.

Zelo težko, ako ne povsem nemogoče bi bilo ustreči vsem trem zahtevam, zato je potrebna načelna opredelitev.

Učitelji se dobro zavedamo, in tudi ostala javnost bi morala biti povsem na jasnem, da je našemu stanu določena zelo važna naloga pospeševanja in dvigovanja splošnega napredka in prosvete med našim ljudstvom, da mu je poverjena vzgoja mladine, ki je up in nada vsakega naroda. Za tako, lahko bi rekli delikatno nalogo, mora učitelj uživati predvsem zaupanje ljudstva. Učiteljstvo se v celoti trudi, da to zaupanje doseže, ker se v polni meri zaveda, da more edino v posesti tega doseči pozitivne uspehe svojega vzgojnega, prosvetnega in kulturnega poslanstva. Če torej upoštevamo neizpodbitno dejstvo, da je vsakemu, torej tudi našemu narodu učiteljski stan neobhodno potreben, in če se zavedamo, da je uspeh učiteljevega poslanstva odvisen od zaupanja ljudstva, tedaj mora biti pač vsakomur jasno, da se silno pregreši proti lastnemu narodu oni, ki blati ves učiteljski stan s tem, da grehe ali prestopke posameznika aplicira na vse učiteljstvo, ki mu s tem jemlje ugled in ovira njegovo delo. In če se taka krivična sumničnjenja in taki neupravičeni napadi razširjajo med širše plasti našega naroda, tedaj utegne to postati resna ovira za splošni napredek in prosveto.

Nastane torej vprašanje, ali kaže v takih okoliščinah in v takem položaju podpirati strasti z analiziranjem posameznih napadov in s podrobnimi odgovori na posamezne insinuacije? Vsakdo, ki upošteva delikatnost učiteljevega poslanstva, ki želi, da ostane učiteljski stan kljub brezvestnim napadom spoštovan in ki končno hoče, da ostane stanovsko politično glasilo slovenskega učiteljstva na dostojni višini in se ne spušča na raven demagoškega lista, mora to odkloniti in se pridruži vrstam onih, ki kljub brezvestnim napadom ostanejo mirni in se le sprašujejo: »Kdo izmed onih, ki tako žalostno blatijo vse slovensko učiteljstvo, je brez greha?«

Ne bilo bi pa pravilno štati povsem ob strani in prav ničesar odgovarjati na take napade proti celotnemu stanu. Naš list je namenjen učiteljstvu, torej stanu, ki je inteligenten, kateremu pač mora načelno odgovor na strupen napad zagotoviti, pa čeprav je ta odgovor brez demagoških okraskov. Dostojnosti namreč ne smemo in tudi nečemo zamenjati z demagogijo.

S tem svojim stališčem pa nikakor nečemo ustvariti mišljenja, da takih stalno se ponavljajočih napadov na učiteljstvo ne obsojamo. Nasprotno! Ne moremo v zadostni meri izraziti obsodbe takih pojavov. Ako se avtorji raznih napadov ne zavedajo kvarnih posledic takega postopka, tedaj bi morala uredništva vedeti, da danes ni čas za ustvarjanje nerazpoloženja ljudstva nasproti učiteljstvu. V silno resnih časih živimo. Posledice tega dejstva občutimo tudi pri nas in v času, ko izgublja posamezne države svojo samostojnost v najkrajšem času, ko se zemljevid spreminja z dneva in dan, je še prav posebno važno skrbeti za samozavest in narodni ponos našega preprostega ljudstva. Učiteljstvu se nalagajo v tem pogledu najrazličnejše naloge. Apeliramo se nanj, naj stoji svojemu narodu v teh resnih časih ob strani, naj mu bo optimističen in objektivni svetovalec, naj krepki v njem trdnost zavesti in ljubezni do domovine, navaja naj ga tudi na požrtvovalnost, če bo potrebna, skratka, popravi naj vse grehe in nepravilnosti zadnjih dvajset let. Toda za tako težke in odgovorne naloge nam je bolj nego kdaj koli potreben ugled, potrebna nam je avtoriteta.

Zato zaključujemo z ugotovitvijo gornjegrajskega učiteljskega društva, ki je tudi obsojila napade na učiteljstvo, sledeče:

»Smatramo tako postopanje posebno z ozirom na resnost časa, v katerem živimo, za skrajno škodljivo ne samo za ugled stanu, temveč tudi za interese vsega naroda.«

„Naša šola in naše učiteljstvo“

Pod tem naslovom prinaša »Domoljub« že več tednov žolčno pisane napade na slovensko učiteljstvo; prav za prav — da ne bom delal krivice — na ono slovensko učiteljstvo, ki ni včlanjeno v Slomškovi družbi, t. j., po računu člankarja šameta, na 3600 oseb izmed 4000 v Sloveniji nastavljenih učiteljev in učiteljic.

Po mnenju člankarja, g. J. Kalana, niso ti članki nikaki napadi, marveč »pravična kritika naše šole in učiteljstva«, ter z ogorčenim patosom sprašuje katoliško misleče ljudi, ki ne odobravajo njegovega postopanja: »Tako torej? Naša pravična ocena sedanjega šolstva in učiteljstva v verskem oziru in oziroma vzgoje naj bi bila kaj napačnega, nepotrebnega?«

In da bi utemeljil potrebo svoje »pravične ocene«, nadaljuje tako-le:

»Minulo je šele komaj nekaj let, kar so liberalci brez vsakega vzroka, iz gole mrznje do vsega katoliškega, premetavali katoliško misleče in živeče učitelje in učiteljice po vsej Sloveniji, jih podili iz enega kota v drugega, pošiljali jih na najslabša mesta v hribe, trgali narazen družine, napravljali jim žalost in stroške, nekaterim nakopali bolezen, enemu, če ne še večim, tudi smrt.« Ti so si smeli dovoliti vse krute krivice, — naša pravična pa naj bi bila napačna, nepotrebnost, morda škodljiva? — ... »Glavni namen teh člankov o šoli je, v ljudstvu vzbuditi zavest, da ima pri šoli tudi kaj govoriti, kako šola mora zahtevati in kako učiteljstvo hoče imeti.« ...

»Če govorimo o učiteljih in grajam na njih, kar je graje vredno, je to samo zato, ker vzgoje od vzgojitelja ni mogoče ločiti. Nihče ne da, česar sam nima. — ... Mi pa hočemo imeti versko vzgojo! In ljudstvo jo mora zahtevati! Ker vzgoja brez vere ni nikak vzgoja. Vsaj popolnoma nezadostna. Kam je taka vzgoja »kulturno« visoko »izobraženo« človeštvo pripeljala, to gledamo danes živo pred seboj.«

»O, sovražniki cerkve so vedeli, kaj morajo imeti, če hočejo svoje namene doseči. Šolo so hoteli imeti in jo imajo. In zdaj nam rodi take sadove! In hudič je tudi vedel, kaj mora storiti, da mu bo šla pšenica v klasje.« ... »Naša sedanja šola — razen dveh ur verouka — pa o verski vzgoji, torej o vzgoji sploh nič ne ve. Samo znanje je vse. Znat moraš, živiš pa lahko kakor hočeš. To je nepisano pravilo naše šole. Sicer bi ne mogla imeti takih vzgojiteljev, kakršni nekateri so. Ker to se pravi postavljati kozla za vrtnarja.«

To so besede g. Kalana, to je njegova pravična ocena!

Zato v vsako hišo »Domoljuba«, da bo sleherni Slovenec vedel, česa so krivi slovenski učitelji, razun onih štirih sto izmed Slomškove družbe.

Toda — ne! V zadnjem članku, ko je naš pravičen ocenjevalec začutil odpor tudi že pri svojih somišljenikih, je močno reduciriral svoj anathema. Gotnija njegova sodba: »sicer bi ne mogla imeti takih vzgojiteljev, kakršni nekateri so«, kaže, da se mu je že začel

porajati v duši dvom o absolutni pravičnosti njegovega ocenjevanja. Ni še dolgo tega, ko je bila njegova »resnica« precej drugačna: Devet desetih učiteljstva noče veljati za krščanske — ... žal, da je razmeroma malo tako srečnih občin in župnij, ki bi imele dobrega krščanskega učitelja — življenje velikega dela učiteljstva priča, da sta protikatoliška politika in brezverstvo v najtesnejši zvezi — kako je naše učiteljstvo v velikem delu zlo za naše ljudstvo in našo deželo — Vse to doni nekoliko drugače, kakor njegov zadnji »kakršni nekateri so«.

Vendar pa zadostujejo tudi ti nekateri, da je naša šola od hudiča, ki si jo je izmislil, da bi ljudstvo pokvaril.

Ni boljše ni tudi z drugimi njegovimi resnicami, n. pr. — Devet desetih učiteljstva noče veljati za krščanske, ker to kar imenujemo mi krščansko, imenujejo oni »klerikalno«. — Davno je že znano, da so ravno med učitelji najbolj zagrizeni pristaši liberalizma in najstrastnejši priganjači jenesarske stranke. Zato pa tudi glavni sejalec in razširjevalec brezverstva med ljudstvom —

Gospod kritik! Dovolite, da Vas zagotovimo, da so take trditve v svoji gorostasni ekskluzivnosti zelo zelo daleč od resnice. Razumemo sicer, da bi, reducirane na njihovo pravo mero, ne učinkovale pri našem dobrem ljudstvu, na katerega se obračate, tako fulminantno in bi bili članki zaradi tega mevsasti in limonadasti. Samo tega ne: greh bi bil to zoper učinek in namen, bolje vsekakor, da se resnica nekoliko prilagodi.

Posebne vrste resnice je tudi člankarjeva argumentacija, zakaj da je treba slovensko učiteljstvo »pravično« kritizirati. Preganjanje katoliških mislečih učiteljev po liberalnih režimih mu daje zato generalno odvezo. Ali pada potem takem tudi ta greh na naše rame? Ali je sploh še kaka dobra dlaka na tem ubogem učiteljskem grešnem kozlu?

In to branje se širi kot nedeljska beseda v desetletjih izvodih med našim narodom! Gospod kritik ste zadnjič enkrat rekli: »Mi katoličani smo mevske; samo vzdihujemo, kako je hudo, pomagati si pa ne znamo!« Resnično, o sebi tega ne morete trditi. Mevske ne tepejo s škorpionji!

Končno pa moramo z vso odločnostjo in indignacijo odkloniti Vašo supozicijo, češ da je »Učiteljski tovariš« molčal in krivicam, ki so se godile katoliškemu učiteljstvu. Naša vest je mirna, zato nas ne doseže nikako podtikajoče sumničenje. Avtor te pravične kritike se lahko še vedno informira pri naših tovariših v Slomškovi družbi, ali je storilo vodstvo slovenske učiteljske organizacije svojo dolžnost ali ne.

Sicer pa naj ne misli, da je liberalen režim preganjal samo »katoliško misleče učiteljstvo«, še večje je bilo število ostalih učiteljev, ki po člankarjevem mnenju ne spada med katoliško misleče. Dokaz, da režimi niso preganjali učiteljstva zaradi mišljenja, marveč zato, ker se je postavilo na stališče, da hoče služiti interesom ljudstva in ne stranki.

Tako je bilo in tako je.

Kontrola cen

Iz dneva v dan raste draginja in ni izgleda, da bi se v doglednem času ustavila. Cene nekaterih življenjskih potrebščin so tako visoke, da se uradništvo strahoma izprašuje, kako dolgo bo še moralo s svojimi, najnižjimi cenami prilagodenimi prejemki izhajati. Vprašali boste: Ali ni nobenega sredstva in izgleda, da bi se cene znižale na predvojno raven ali bi se vsaj ustalile?

Kje je iskati vzroke naglega in stalnega porasta cen življenjskih potrebščin? Ne moramo v pomanjkanju življenjskih artiklov, temveč v vojni psihozi. Življenjskih potrebščin ima naša država dovolj. Cene rastejo iz več razlogov. Prvi je v večjem povpraševanju konsumentov, ki jih je vojna psihoza zbegala v toliko meri, da hočejo na vsak način spraviti denar v naturalno vrednost, predvsem v rezervo življenjskih potrebščin. Resnici na ljubo moram povedati, da uradniki niso meč temi, ker nimajo sredstev. Prejemki jim zadostujejo komaj za najnujnejše vsakdanje potrebščine. To večje povpraševanje so hitro izrabili veletrgovci in prekupčevalci, ki so si obetali dober dobiček. Rajši so blago držali, kakor bi ga dali po dnevnih cenah ali so ga ponudili po višjih cenah. Konsumenti so kupovali tudi dražje. Živahno povpraševanje in pripravljenost konsumentov na dražji nakup, ti dve komponenti sta prvi razlog višjih cen. Ljudje se namreč boje, da bi nekateri življenjske potrebščine zmanjkale radi večjega izvoza oziroma težjega uvoza. Tako je namenjenih 35.000 vagonov pšenice za inozemstvo, 45.000 komadov prašičev, 300 vagonov masti, 5000 glav goveje živine, itd. Cena pšenice se je radi tega zvišala od 200 din na 239 do 241 din. Slovenija porabi letno ca. 10.000 vagonov, torej znaša najnovejši povešek za na-

troli cen točno naštevajo predmete, ki spadajo pod nadzorstvo (masti, moka, kava itd.). Produkti kmečkih producentov so izvzeti iz kontrole. Že tu sta dve hibi uredbe: 1. Nekateri predmeti so podvrženi kontroli, drugi pa zopet ne. Tako je n. pr. moka podvržena kontroli, pšenica pa ne. Saj je vendar vsakemu jasno, da je pšenica surovina za produkt moke, in če se viša cena pšenice, da se mora zvišati tudi cena moke. Takih primerov je več. S takim polovičnim nadzorstvom ne bomo zavirali naraščanja draginje. 2. Iz kontrole so izvzeti kmetje. Nič nimam proti temu, da dobi končno tudi kmet pošteno odškodnino za trud, ki ga je vložil v svoje delo. Toda to velja samo za poštene kmete, mnogo pa je takih, ki blaga sploh nočejo dati, ker pričakujejo, da bodo dobili še višje cene ali pa ga prodajo za oderuške cene. Vem za primer, da je hotel imeti kmet za surova brezova drva 520 din za klatfer (130 din za 1 m³!). Kontrola spada pod ministrstvo za trgovino in obrt in pod bansko upravo. Za osnovo se vzamejo cene 1. septembra 1939., nato pa se upoštevajo v kalkulaciji vsi nastali stroški pri proizvodnji oz. uvozu. Cene se lahko zvišajo le po odobrenju kr. ban. uprave na osnovi producentove predložene prošnje. Uredba ne določa enotnosti cen za vso državo. Zato bodo cene v raznih krajih države različne. Tudi trgovski dobiček ni enotno urejen.

Izdana uredba je nekoliko pozna. Njene pomanjkljivosti sem omenil že v prejšnjem odstavku.

Med tem časom, ko je vlada pripravljala uredbu, so rasle cene neusmiljeno. Poglejmo si samo indeks cen od septembra lanskega leta!

		Povišek od zadnjega meseca	Povišek od lanskega leta
avgust 1939.	72,2	+ 3,2	— 3,1
sept. 1939.	73,5	+ 1,3	— 2,3
nov. 1939.	80,2	+ 6,7	+ 7,2
dec. 1939.	90,9	+ 10,7	+ 13,4
jan. 1940.	93,9	+ 3	—
febr. 1940.	46,7	+ 2,8	—

Od septembra lanskega leta je indeks cen na veliko narasel do februarja t. l. za 24,5 %. Na drobno je indeks cen še bolj narasel in je znašal januarja t. l. 107,7 %! (kakor v Franciji!). Najbolj so narasle cene uvoznih predmetov 24,6 %, živine in živ. proizvodov 21,8 %, rastlinskih produktov 19,8 %, industrijskih izdelkov 13,4 %, itd. Izmed vseh krajev je draginja najobčutnejša v Ljubljani (23 %), Beograd 16 %, Zagreb 14 %, Banja Luka 13,9 %, Novi Sad 13 %, Niš 12 % itd.

Indeks cen nam jasno kaže, da cene ne prestanjo rastejo in bodo še »šle gor«. Da je draginja realna, nas najbolje prepriča vsakodnevno odobrenje kr. ban. uprave, ki dovoljuje zvišanje. Oblast s tem uradno prizna, da temeljijo višje cene na stvarni podlagi, na večjih nakupnih oz. produkcijskih stroških. Znižati cene torej ni mogoče, ker lahko producent s stvarnimi argumenti dokaže, da ima z nakupom, oziroma produkcijo večje stroške kakor jih je imel 1. septembra lanskega leta. Saj oblast to tudi uradno prizna, n. pr. zvišanje cen volne (100 %), kave, mesa in mesnih izdelkov, masti itd.

Ziveti moramo. Cene so višje. Do sem je vse v redu. Paradokšno je samo to, da oblast prizna upravičenost zvišanja življenjskih potrebščin, ne prizna pa upravičenosti in nuje potrebe zvišanja naših prejemkov. (Čeprav moramo za tobak plačati višje cene!) Da bo paradoks še večji, moram omeniti, da je banska uprava izdala uredbu, ki predpisuje minimalno mezdo oziroma minimalne plače (n. pr. trg. pomočniku 1000 din; učitelj pa ima 903 din, poročnik učiteljica z 10 leti službe pa 835 din!). Zvišanje cen je realno, draginja je resnična, plače privatnih nameščencev in delavcev se morajo zvišati, drž. nameščenci pa še vedno čakajo na upravičeno zvišanje vedno znižanih prejemkov. Bogati smo zopet na eni izkušnji več: da tudi sedanje nameravane zvišanje ni bilo resno mišljeno. Kdaj se bo tudi o našem zvišanju resno razpravljalo in kako dolgo še ta paradoks! —a—

Vsebina:

Odgovori na napade.

»Naša šola in naše učiteljstvo«.

Kontrola cen.

Draginja, draginja ...

Grobokopi avtoritete.

Cene se dvigajo, morala pada.

Zvesto dojemanje vzročnosti življenjskih pojavov je izhodišče uspešnejšemu delu. Vzgojitelji na meji.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Ali bomo vedno čakali?

Splošne vesti. — Osebnosti zadeve. — Kaj vse pišejo. — Naše gospodarske organizacije. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Stanovska organizacija JUU.